

چۆن دەبىت بە نووسەرىكى سەرکەوتتو ؟ ...



شاعىرى گەورەى كوردمان (عەبدوللا گۆران) ى نەمر دەلى :

بنووسە، پىرسە، مەترسە

دوو وشەى شىعرى جوانت بەسە

نووسىن گرنگترىن و شاكارترىن داھىنانى مرۆفە .. داھىنانى نووسىن وەرچەرخانىكى مېژووى و گۆپانكارى و شۆرشىكى گەورەى، لە ھەموو بواردەكانى ژيانى مرۆفدا بەرپاكرد .. ھەر لە ساىەى نووسىندا، پېشكەوتنەكان و شارستانىيەكان بەرپابوون .

نووسىن ھونەرىكە وەك ھەرىكە لە ھونەردەكانى تر .. ھونەرى گواستەنەوى زاھى بىر و ئەندىشە و ھەست و سۆزى ناخى نووسەرە، بە وشە و بە رستە بۆ بىر و ھۆشى كەسانىكى تر (خويئەران)، نووسىن گرنگترىن و ئاسانترىن ھۆكارى گواستەنەوى زانست و، زانىارى و، ھەوال و، داھىنان و، رۆشنىبرى و، كۆلتوور و، ئەزموون و، رووداوەكان و، پەندە جوانەكان و، بەھا پىرۆزەكانى، نەوہ لە دوای نەوہى مرۆفە .

نووسىن بەھرەپەكى ماكى و خۆرسكى نىيە لە مرۆفدا، نەمان بىستووہ و ناشى بىستىن كە كەسىك بە نووسەرى لە داىك بووبىت .. يان ھەر بە ماكى و بە سروشتى بەھرى نووسىنى ھەبووبىت .. كەسىش تەنھا بە بوونى ئارەزووى نووسىن، نابىت بە نووسەر.

نووسىن وەرگرتن و فېرېوونە .. نووسىنخواز، بە خۆئىندەنەوى ھەمىشەيى و بە راھىنان و فېرېوون و، وەرگرتن و، بە ھەولدانى بېوچان و، كۆلنەدان و، بە خۆپاگرى و، بە شەونخونى و، بە بەردەوامى نووسىن .. رۆژ لە دوای رۆژ پېش دەكەوئ و بە نووسىنە بلاوكرادەكانى دەناسرئ و، دەردەكەوئ و سەردەكەوئ و، لەوہوہ نزيك دەبىتەوہ، كە ببىت بە نووسەرىكى سەرکەوتووى ناسراو و بە ناوبانگ .. لە ھىچ قوتابخانەپەكى تايبەتېشدا، ھونەرى نووسىن و، بە نووسەرېوون ناخوئىندىرئ .. دەبئ نووسەر ئەوہش بزائىت، كە رىگاي نووسىن و بە نووسەرېوون، بە گول رانەخراوہ .. بەلكو گرانى و زەحمەتى و، دامان و رامانىكى زۆرىش دىنە رىئى، نووسەرى تازە دەست پىكردوو .. لە سەرەتاي نووسىندا دەترسئ .. بەلام لە بەردەمى مرۆفى بېوابەخۆ و ئىرادە پۆلايىن و، خۆپاگر و كۆلنەدەردا، شتىك نىيە كە ناوى ئەستەم بىت .. ئەگەر مرۆف بىھوئىت، بە كۆشس و خۆماندووكردن و كۆلنەدان .. دەتوانىت ھىوا و خۆاستەكانى بەدى بەيئىت .

بۆ ئەوہى سەربكەوئىت بۆ سەر لووتكەى چىاي (ھەلگورد) ى بەرز .. لە رىگايەك زيار ھەپە .. كە پەكەمىن جار سەركەوتىت .. ئىتر ترست دەشكىت و، سەركەوتنى سەر لووتكەى ھەلگورد بە لاتەوہ ئاسايى دەبىت .. نووسىنىش ھەر بەم جۆرەپە .

ئەو ھەنگاۋ و پېئوستىيانە چىن، كە پېئوستە پەيرەۋىيان بىكەيت بۇ ئەۋەى كە بىبىت بە نووسەرىكى سەركەوتوو و ناسراو .. بە كورتى گرنىگرىن ھەنگاۋەكان ئەمانەن :

۱- **خویندەۋە** : خویندەۋە كىلىلى زانستى و ۋەرگرتن و فېربوونە .. ھىچ شتىك نىيە كە بەقەى خویندەۋە، سوود و چىژ بە مرۇف بىبەخشىت .. خویندەۋە ھۆكارىكى گرنىكى زىادكردنى ئاستى رۇشنىبرى و زۆرزانى و زانستى گشتىيە .. گەر نووسەر دەپەۋى بىبى بە نووسەرىكى باش .. پېئوستە خوینەرىكى باشش بى .. روژانە رۇژنامەكان و گۇقارە ھەمەرەنگەكان و كىتېبى بابەت ھەمەجۇرە بخوینتەۋە، (ئەدەبى، سىياسى، مېژوۋىيى، كۆمەلايەتى، زانىارى، فەلسەفى، جوگرافى، رۇمان، چىرۇك، شىعرى كوردى، بابەتى جىھانى، ... ھتد) چونكە خویندەۋە خۇراكىكى پېئوسىيە بۇ زاخاۋدانى بىر و ھۇش . نووسەرى سەركەوتوو، بۇ ھەر كويىكە پروات، كىتېبىك لەگەل خۇيدا دەبات .. بە لاي نووسەرەۋە، پېئوستە لە ھەموو مالىكىدا كىتېبخانەيكە ھەبىت .. كىتېبخانە بۇ مالان لە چىشخانە پېئوستىتر و گرنىگرە .. بەلكو ھەر مالىك كىتېبخانەيكە قنجى تىدا نەبىت، بە لاي ئىمەۋە بە مالىكى ناتەۋاۋى دەزانىن .

(فرىدرىك نىتشنە) دەلى : " ھەۋلىدەن بخوینتەۋە، ۋەكو راۋچىيەكى بەدەست و برد، بىر و بۇچوونى باش راۋبەكن و، لە ھزرە بۇگەن و كۆنەكانىش دووربەكونەۋە " خویندەۋە يارمەتى نووسەر دەبات بۇ پىكھىتانى خەيالىكى روون و فراوان .. خەيالىش پېئوستىيەكى نووسەرە بۇ نووسىن . (فرانسىس بىكۇن) دەلى : " خویندەۋە مرۇقىكى تەۋاۋ دروست دەكات .. راۋىژكردن مرۇقىكى ئامادەبوو دروست دەكات .. نووسىنىش مرۇقىكى وردىبىن دروست دەكات " .. پېئوستە نووسىنەكانى كەلە نووسەرانى ناسراو زۆر بخوینتەۋە .. ھەۋلىدە لە شىۋازى نووسىن و لە ناۋەرپۇكى بابەتەكانىان تىبگەيت . بە كورتى بخوینتەۋە .. بخوینتەۋە .. ئىنجاش بخوینتەۋە .. تىنۋوسىكى تىبىنىشت ھەبى .. دەربارەى ئەو بابەتانەى دەيان خوینتەۋە .. زۆر بە كورتى و بە چرى سەرنج و را و تىبىنىيەكانى خۇت دەربارەيان بنووسە .. يا ھەر وشە و رستەيەكى جۋانت بە دل بوو لەو تىنۋوسەدا بىان نووسە .. لەۋانەيە كە لە كاتى نووسىنىكىدا، سوودىان لىۋەرېگرىت .

۲- **كەلەلەكردنى بابەت يا پرۇژەى نووسىنەكەت لە خەيال و ھۇشدا** : بەر لەۋەى كە دەست بە نووسىن بىكەيت .. پېئوستە سەرناۋى بابەتەكەت و ئامانچ لە نووسىنەكەت دا بە جۋانى لە بىر و ھۇشدا كەلەلە بىكەى .. ئايە دەتەۋىت وتارىك بنووسىت، رەخنەيەك ئەدەبى بىگرىت، چىرۇكىك، ھۇنراۋەيەك، سرودىك دەربارەى قارەمانىتى پىشمەرگەى كوردستان بنووسىت ، رۇمانىك، شانۇگەرىيەك بنووسىت، بابەتىك دەربارەى خەباتى ئافرەتانى كورد بنووسىت، دەربارەى گەندەلى بنووسىت .. پرۇژەى نووسىنى كىتېبىك دەربارەى بابەتىك دەنووسىت، يا لىكۆلئىنەۋەيەك دەنووسىت لە بوارىكىدا ، يا ھەر بابەتىكى تر، كە لە خەيالت دايە و، دەتەۋى بە نووسىن گوزارشتى لىبىكەيت و بلاۋى بىكەيتەۋە .. لە رۇژنامەيەكدا، لە گۇقارىكىدا، لە مالىپەرىكى ئەلىكترۇنىدا، لە كىتېبىكى چاپكراۋدا .. بۇ ئەۋەى بىگەيەنىت بە خوینەران .

۳- **ناونیشانی نووسین** : ھەلبژاردنی ناونیشانیکی جوان و سەرنج راکیش چ بۇ وتاریک ، یا باسیک ، یا بابەتیکی ئەدەبی ، سیاسی ، کۆمەلایەتی ، رەخنە ئامیز ، یا بۇ کتیبیک بۇ گۆقاریکی مانگانە زۆر گرنگە .. ناونیشانی نووسینەکانت ، دەروازەن بۇ ئەوەی کە خۆینەران ئارەزووی خۆیندەنەومی نووسینەکانت بکەن .. زۆر نووسینی بەسوود ھەن ، بەلام لەبەر لاوازی ناونیشانەکانیان ، خۆینەران بەلایاندا ناچن .. بە پێچەوانەشەوہ ، زۆر ناونیشانی جیاوازی بریقەداریش ھەن ، کە ناوہپۆکەکانیان لاوازن و ، لە ئاستی ناونیشانەکانیاندا نین .. بەلام سەرنجی خۆینەران رادەکیشن و بابەتەکان دەخۆیننەوہ و ، ناونیشانەکانیان لەیاد دەمینیتەوہ .. بۆیە گرنگیدان بە ناونیشانی نووسین زۆر گرنگە . دەکرئ زۆر جار ناونیشان لە شتوہی پرسیاریکدا بیت و ، خۆینەرانى بابەتەکە بۇ زانینى وەلامى پرسیارەکە ، دريژە بە خۆیندەنەوہی بابەتەکە یا بەتەکان بدەن .. بۇ نمونە :

کەى کەرکوک دەگەرپیتەوہ بۇ باوہشى کوردستانی دایک ؟.. کئ بەرپرسە لە داھیزانی رۆشنبیری لە کوردستاندا ؟.. کوان مافەکانی ژنان ؟.. تاکەى داگیرکەرانى کوردستان دەست لە ژینۆسایدی کورد ھەلناگرن ؟.. بۇ تاوانە گەر مندالانى باکوور و رۆژھەلاتى کوردستان بە زمانى کوردى بخوینن ؟.. ... ھتد . بە کورتى ناونیشانى نووسین ، نیوہى ریگایە بۇ چوونە ناو ھۆش و خەيالى نووسەرەوہ .

۴- **باوہپت بە توانای خۆت ھەبیت** : گەر دەتەویت ببیت بە نووسەریکی سەرکەوتوو و ، شایانى ئەوہبیت کە بچیتە ناو جیھانى بەرینی نووسینەوہ و ، شوینیکت لە شیکردنەوہدا ھەبیت .. یەکەمین ھەنگاوی پتویست بۇ ھینانەدی ئەم ھیوا و بریارەت .. بوونی ئیرادەییەکی بەھیز و ، باوہپوونتە بە توانای خۆت .. چونکە کەسانى پارا و دوودل و نەویژ و چاوترس ، ناتوانن بریاری بویرانە بدن و ، ھیواکانیان بەدى بەینن .. ھەرگیز خۆت بە کەم مەزانە و ، لە تواناکانى خۆت کەم مەکەرەوہ .. ئەوہ لە بەرچاوی بگرە کە کەس لە سکى دایکیدا نووسەر و زانا و دانا نەبوونە .. ئەم پەندە کوردییەش بە یادی خۆت بەینەوہ کە ، دەلى : (کەس لە پری .. نەبووہ بە کورئ) واتا پشوودریژ بە .

(فیکتۆر ھۆگۆ) دەلى : " گەر مرؤف پروای بە خۆى ھەبیت .. باوہپى بە ھەموو شتیکى تریش دەبیت .. "

(باب جۆنز) یش دەلى : " گەرەترین توانا ، لە برۆا بە خۆبوون دایە "

پەندیکی تری کوریش ھەیە کە دەلى : " توانای مرؤف .. کیۆ لەبن دینى "

۵- **بابەتیکی گەرماوگەرم ھەلبژیرە** : ئەگەر نووسەریکی ناسراوی مألپەر و سایت و رۆژنامەکانیت ، یا رۆژنامەنووسیکیت .. بابەتیکی گەرماوگەرم ئەم رۆژگارە ھەلبژیرە .. بە راشکاوی لەسەرى بنووسە ، چونکە خۆینەرانى نووسینەکانت چاوەپری ئەوہت لیدەکەن ، کە وەکو رۆشنبیر و نووسەریکی ناسراو .. را و ھەلوپستت بزائن کە چین دەبارەى روودا و کارەسات و بابەتەکانى رۆژگارەکەیان ، کە بوونەتە باس و خواستى خەلى بۇ نمونە : راپەڕینەکانى جەماوەر ، خۆپیشاندانى برسییەکان ، نارەزاییەکانى خەلکى ، قەیرانەکانى دارایی ، مەملانییە سیاسییەکان ، سەرکەوتن و داستانەکانى پشیمەرگە قارەمانەکانمانى کوردستان لە شەرەکانى دژ بە داعشى دیندە و بیژەوشت .. قەیرانى کەمى ئاو و کارەبا و بەنزین و خزمەنگوزارییەکان ، کیشەى بیکاری ، ... ھتد .

۶- (رەشئووسىك) بۇ بابەتى نووسىنەكەت داپرېژە : لە پىشا بىرۇكە و زانىارىيەكانت دەربارەى ناوەرۇكى بابەتى نووسىنەكەت بە جوانى رىكبخە و ، لە جارىك زىاترىش پىدا بچۆرەو و ، ھەلەكانت راست بكەرەو . ئىنجا لەسەر خۇت و بە بە شىۋەيەكى جوان و رىك و پىك ، بە وردى و بە دل و داو داپرېژە و ، (پاكئووس) ى بكە .

۷- نووسىن : تۇ نووسەرىكى تازە دەست پىكردووى ، ھىشتا لە سەرەتاي نووسىنداى ، دەتەوئ ببىت بە نووسەرىكى ناسراو و سەرکەوتتو . چونكە ئەم بەھرە و ئارەزوو لە ناخدا ھەيە . ئەو ھەمان وت ، كە تەنھا بە بەھرە و ھەز و ئارەزوو نابىت بە نووسەر . بەلام مادام ئەو بپريارە بوپرانەت داوہ كە سوورى لەسەر ئەوہى كە ببىت بە نووسەر ئەمە خالىكى ئەرپىنى و سەرەكپىيە . بىگومان كە گەشتى ھەزار ميل بە دەست پىكردنى ھەنگاويكەو دەست پىدەكات . ناشبىت لە خلبونەوہ و شكستى و ئاستەنگىيەكانىش بترسىت . كورد وتەنى : " سوار تا نەگلىت . . نابىت بە سوار " ئەو ھش لە بەرچاو بگرە كە نووسىن بەرپرسىتپە و كارىكى جدييە . ھەر وشەيەك و ، ھەر رستەيەك بە ئەرپىنى بن يا نەرپىنى بن ، كە دەينووسىت ، تۇ بەرپرسىت لە ئەنجامەكانيان و ، لە كاردنەوہى خوینەران بەرانبەر بە نووسىنەكانت ، بە باشى بن يان بە خراپى بن بۇ توى نووسەر دەگەرپىنەوہ . جا بۇ ئەوہى ببىت بە نووسەر ، پىويستە رۇژانە بۇ ماوہيەكى باش بنووسى ، تا وات لىدپت دەق بە نووسىنەوہ دەگرىت و ئالوودەى دەبىت و ، نووسىن دەبىت بەشىك لە ژيانندا و ، بەبەپ نووسىن ناتوانىت ھەلەكەيت . ھەرەكو چۆن ئەو كەسانەى كە ئالوودەى خوارنەوہى رۇژانەى چاى يا قاوہ بوونە و ، ناتوانن وازيان لىبھىنن . تۇش خۇت ئالوودەى نووسىن بكە . چونكە نووسىن چىژ و خۇشىيەكى زۇرت پىدەبەخشىت . . لەسەرەتاوہ ، بە بابەتى ساكار و كورت دەستى پىكە . تا شارەزايى و توانايەكى باشتەر دەبىت و . دەچىتە ناخى بابەتە قوولەكانەوہ . ھىچ مەلەوانخوازنى ، يەكسەر نەچۆتە قوولايى ئاوەكانەوہ . لە تەنكاوہكانەوہ خۇى فىر مەلە كر دووہ ، تا بووہ بەو مەلوانزانە بى پەروايە . ھەكو (گۇران) دەلى : " بنووسە ، بپرسە ، مەترسە "

جى بۇ ئەستەم لە بىر و خەيالى خۇت مەكەرەوہ ، زۇر بە جۇش و پەرۇشەوہ بنووسە ، نووسىن و بە نووسەر بوون ، بۇ ئەو كەسانە گرانە ، كە بپزار دەبن و ، خۇپراگر نىن و ، زوو كۆل دەدەن ، نووسىن بەھرەيەكە بە خۇپراھىنانى بەردەوام لە نووسىندا بەردەگرىت ، تا زياتر بنووسىت پىشتەر دەكەوئ و ، بىرت قوولتر و ، توانات بەھىزتر دەبىت . ھەكو چون ماسوولكەكانمان بە وەرزش و راھىنان بەھىزدەبن . نووسىنىش بەم چەشنەيە . .

پىويستە خەيال و بىر و ھۇش و دەست لەسەر نووسىن رابھىنىت . مەترسە و كۆلمەدە و تا دەتوانىت بنووسە . بنووسە و كاغەزەكەت بدپىنە . بنووسە و كاغەزەكەت بدپىنە . كاغەزەكەت بدپىنە و ئىنجا بنووسە . كەلە نووسەرى جىھانى (شەكسپىر) دەلى :

" تا لاپەرەيەكم نووسى . ھەزار پەرەم دپى "

لەو ھش مەترسە كە رەنگە لە سەرەتاوہ كەموكوپى لە نووسىنەكاندا ھەبن و ، كەسانىك لە دەوروبەردا ، يا خوینەرانىك ، گالته بە نووسىنەكانت بكن و ، پىت پىكەنن . بەلام خۇپراگر بە و بەشىمان و سارد مەبەرەوہ . چونكە كەسانىك ھەلەدەكەن ، كە دەنووسن . دلنبايە كە رۇژىك دپت كە ، ھەر ئەو كەسانەى لە ئىستادا پىت پىدەكەنن ، سەرسامى نووسىنەكانت بن و ، سووديان لىوہر بگرن و ، بە رىز و

شانازىيەۋە ناوت بەرن .

(ئىپپىكتەن) دەلى: " تۆ ئەگەر ھەزدەكەيت بىت بە نووسەرىكى باش كەۋاتە بنووسە"
(كىنگىلى ئامس) دەلى: " ئەو نووسەرى نەتوانىت بە نووسىنەكانى خۇي و خەلكى بىزارىكات .. ئەۋە
پىۋىست ناكات كە بنووسىت "

راستە زۇرچار زمان لە ئاستى، خەيال و بىرى مۇقدا دادەمىنىت .. رەنگە وشە و زمان نەتوانن، بەۋ
چىژ و ھىزەۋە گوزارشت لە ناخى دەروون و لە شىرىنى خەيال بەن.
(ياكوب پالودان) دەلى: " ئەۋەى دەنووسىت .. ھەموو قسەيەكى بۇ نايات .. ئەۋەى دەشخوئىنىتەۋە ..
ھەموو قسەكان ۋەرناگرىت "

(عەبدوللا گۇران)ى نەمر، گەۋرە شاعىرى نوئوخۋازى كوردمان .. لەم بارەيەۋە دەلى :

ھەرچەند ئەكەم ئەۋ خەيالەى پىي مەستم
بۇم ناخرىتە ناۋ چوارچىۋەى ھەلبەستم

پىۋىستە لە سەرەتاۋە بۇ خۆت بنووسى، نووسىنەكانت پىشانى نووسەرانى شارەزا و خاۋەن ئەزمون
بەدەيت، كە ئەۋان قۇناغە سەرەتايىەكانى نووسىنيان برىۋە .. سوود لە تىبىنيەكان و را و پىشنيار و
رىنمايىەكانيان ۋەربگرە .. خۆت بە نووسەرە گەۋرەكان بەروارد مەكە .. چونكە ھىشتا زۇر شت ماۋە كە
فېريان بىت .. ھەنگاۋ بە ھەنگاۋ بەرەۋ لووتكە سەرىكەۋە .. دوو بنەماش زۇر پىۋىستن لە نووسىندا،
يەكەمىان زمان دەۋلەمەندى و دوۋەمىان داھىنانە .. ئەۋەش لە ھۇشدا مەكە بە كەلكەلە و، بە مەرجى
پىۋىستى مەزانە كە وتارنوس ، دەبى روژنامەنووس بىت، يا دەرجوۋى كۆلىژى راگەياندن و
روژنامە بىت ، يا دەرجوۋى كۆلىژى زانىارىيە سىياسىيەكان بىت .. بەلكو گرىنگ ئەۋەيە كە بەھرى
نووسىنت ھەبىت و، خۆت لەسەر نووسىن رابھىنىت .. با ئەندازىارىك بىت، يا دىكتورىك بىت، يا
مامۇستايەك بىت، يا پارىزەرىك بىت، گەر بە ژيانامەى بەشىكى زۇرى كەلە نووسەراندا بچىنەۋە ..
پىشەكانيان دوورن لە بەھرى نووسىنيانەۋە .. نمونەش زۇر زۇرن .

ئەگەرچى ھەندى لە نووسەرە گەۋرەكان دەلىن : " نووسىن بەھرىە " بەلام بەشىكى ترى نووسەران
دەلىن : " بەھرە لە نووسىندا، تەنھا يەك بەشە لە دە بەشى نووسىن، نۇ بەشەكەى ترى برىتتىيە لە
راھىتان لەسەر نووسىن، بە ئارام گرتن و بىزار نەبوون.

گومانىش لەۋەدا نىيە كە نووسىن خويەكە لە رىگاي راھىنانەۋە دەق دەگرىت، ۋەك ھەر خويەكى تر
.. بەھرى نووسىن و بەھرى خويىندەۋەش دوانەن و لىك دانابرىن ، ۋەكو دوو ھاوسەر وان .. تا
زىاتر بخوئىنىتەۋە .. دەتوانىت زىاتر و جوانتر بنووسىت .. لە خويىندەۋەدا، زادەى ھۇش و رۇشنىبرى
كەسانى تر دەخوئىنىتەۋە و، كارىگەرىيان لەسەر بىر و رۇشنىبرىت دەبىت .. زۇر بابەت ھەن كە لە پىش
من و تۇدا، بە دەيان نووسەرى تر، ئەم بابەتانەيان بەسەر كىردوونەتەۋە .. دەتوانىن لە رىي
خويىندەۋەى نووسىنەكانيانەۋە .. سوود لە بىر و لە بۇچوون و لە ئەزمونەكانيان ۋەربگرىن .

۸ شىۋازىكى تايىەتى خۆت لە نووسىندا ھەبىت : لە نووسىندا سوود لە رىبازەكانى نووسىنى كەلە
نووسەران ۋەربگرە .. بەلام لاسايان مەكەرەۋە .. كەسايەتى خۆت مەتوئىنەۋە و، ھەۋلبدە كە رىچكە و

رېيا زو مۆركى تايپهتى خۆت له نووسيندا ھەبىت. نووسەينەكانت گوزارشت لە بىرى خۆت بكن .
تۆش ببە بە نووسەريكى جياواز .

۹- **زمان گرتن كەرسەتى نووسينه** : بەكارھينانى زمانىكى پارواو و شيرين و پەتى و ناسك و رھوان ، زمانىكى نووسيني دوور لە ھەلەى ريزمانى و ريننوسى .. يەككە لە خەسەلەتەكان و لە بنەما سەرەككەكانى نووسەرى سەرکەوتوو ، نووسەر دەبىت ئەو بەزانىت كە ھەلەى زمانەوانى و ريننوسى و زاراوھى ، زۆر لە بايەخى فۆرم و داپشتنى نووسينهكەى كەم دەكەنەو ، خوينەرانيش بە نابەلەدى زمانەكەى دەزانن .. پيويستە نووسەر لە وشەى سواو دووربەويتە .. بە شينوازيكى ناسك و ، بەزمانىكى بى گرى و گۆل و بى ھەلە ، نووسينهكەى داپريژىت .. رەچاوى رھوانبىژى و جوانكارىيەكانى زمانەكەى و ، نيشانەكانى پرسىيار و سەرسورمان و ، خالەبندييەكانىش بكات .. نووسەر ھونەرمەنديكە .. ھەموو ئەو بنەمايانەش بنەماى ھونەرى داپشتن و ، رازانەوھى نووسين ، روى جوانى دەرھوى نووسينهكەت دەگەينن .. ئەمەش ئەو ناگەيەنيت ، واتا و مەبەستى جوان بگەين بە قوربانى وشە .. بە تايپەتەش لە داپشتنى ھۆنراوھدا .

۱۰- **ئارام گرتن و پشووڤريژى ھۆيەكى سەرکەوتنى نووسەر** : پيويستە نووسەر زۆر پشووڤريژ و ئارامگر بىت ، لەوانەيە ئەو بىرۆكەى لە خەيال و ھۆشيدايە بە ئاسانى بۆى دانەريژريت ، يا ماوھەيەكى بويت .. شەكسپير ھەندى لە شانۆگەرييەكانى بە سى سال ئينجا تەواوكردن .. گرىنگ (زۆربى و بۆربى) نيبە ، بەلكو (كەم بوخت بى) خوينەر كە بابەتيك دەخوينتەوھ ، ماوھى نووسين و تەواوكردن بە لايەوھ ھىچ گرىنگيەكى نيبە .. گەر ئەو نووسەر بە ھەفتەيەك نووسيبىتى يا بە سالىك ، گرىنگ ئەو بابەتەيە كە لە بەردەستى دايە و دەخوينتەوھ .. خوراگرى لە تواناي نووسەر كەم ناكەنەوھ .. ئەوھش ناگەيەنى كە نووسەريكى شكستخواردووھ .. نووسين پيويستى بە ئيلھام و ھەستە .. تا ئەم ھەستە دەررونيە لاي نووسەر نەرووژيەت .. نووسەر ئارەزووى نووسين ناكات .. ناشتوانيت زۆر لە ناخى خۆى بكات .. ھەپمەككەيانە دەست بە نووسين بكات .. جارى واھەيە خەيال و بىرۆكە و ئيلھام .. وەكو گەوالە بارنيك بۆى دىن و دەباريەت .

۱۱- **لەگەل نووسينهكاندا ويئەيەكى خۆت بلاوبكەرھوھ** : چونكە ويئە بەلای خوينەرھوھ گرىنگى خوي ھەيە .. گەر بشكريت لە گەل نووسينهكەت دا ، ويئەى گونجا و پەيوەست بە بابەتەكەتەوھ بلاوبكەرھوھ .. چونكە ويئە نيوھى ريگا گورتر دەكاتەوھ .. بۆ نموونە كە ويئەيەكى خۆت لە تەنيشت كۆمپيوترەريكەوھ گرتوتە و بلاوى دەكەيتەوھ .. ئەمە ئەوھ دەگەيەنى كە تۆ كەسيكى شارستانى و مۇڤيرزى ، ھەز بە خويندەنەوھ و نووسين دەكەيت .. يا كە لە بەردەم رەفتەكانى كتيبخانەكەتدا ، ويئەيەكى خۆت بلاودەكەيتەوھ .. خوينەرەن وا ليكيدەدەنەوھ ، كە تۆ رۆشنبىرى و ، ھەز بە خويندەنەوھى كتيب دەكەيت .

۱۲- **بە سنگيى فراونەوھ رەخنەكان وەربگرە** : ھەندى لە نووسەرەن بە رەخنەگرتنى خوينەرەن پەست و نيگەرەن دەين ، بەلام تۆ بە سنگيى فراونەوھ رەخنە و كۆميتتەكان وەربگرە .. دەشى بەشيكى زۆريان راستبن و سوودت پيئەخشبن .. دلخۆشە بەوھى كە باتەكەت خوينەرى ھەيە .. زۆر بە جوانى و بە ريزيشەوھ وەلامەكانيان بەدەرھوھ .. سوپاسيشيان بگە .. ئەم وەلامانەت بە لاي خوينەرەنە ماھى

دلخۇشپە و رېزە .. ئەو دەگەن ئىت كە تۆ بايەخ بە را و بۇچوونە كانيان دەدەيت .. بەلام بە توندىش پەرىپەچى ئەو كەسانە بەرەوۈ كە ھېرشىكى كەسىتى دەكەنە سەرت و ، مەبەستيان سووكايەتى كىردن بە خودى خۆت بە نووسىنە كەت .. تۆ نووسىنە كانت بۇ كەسانىكى خوينەرخواز و رۇشنىبىرى دۇست دەنوسى .. بەلام كەسانىكى ھىچ لەبارى ئەوتۇش ھەن .. ئىرەيىت پىدەبەن و دەيانەوئەت ھەست برىندار بىكەن و ، ھەرەست پىبەينن .. بەلام خۇراگرەبە و بەم ھېرشانە ورەبەرمەدە و ، مەرووخى .. بەلكو زياتر سووربە لە نووسىندا .

۱۳- **داكۆكى لە مافەكانى ئافرەتان بىكە** : گەر تۆ نووسەرىكى تازە دەست پىكردوى ، سەرسەختانە داكۆكى لە يەكسانى ، نىوان ژنان و پىاوان دا بىكە .. بە دىسۆزىشەوۈ داكۆكىكەرى مافەكانى ئافرەتان بىكە .. بە توندى لە دژى ھەموو ئەو تىۈر و داب و نەرىتە كۇنانە و پاساۋە ئايىنىيەكان بوەستەوۈ كە پالپشتى لە پىاوسالارى دەكەن و ، رۆلى و مافەكانى ئافرەتانىان پەراۋىزكردون و ، مافەكانىشيان پىشپىل كىردون .. ئەم بابەتانە بە درىژاى سالان خوينەران رادەكىشەن .. گەر خوشكانى خوينەران بزنان كە تۆ راستگۆ و جدىت و ، بۇ مەبەستى تايبەتى خۆت ، موزايدە بە چەوسانەوۈى ئافرەتان ناكەيت .. بىگومان بە كە بە گەرمى دەستخۇشەت لىدەكەن و ، پىشۋازى لە نووسىنە كانت دەكەن و ، زياترىش ھانت دەدەن بۇ درىژەدان ، بە داكۆكىكىردن و نووسىن لەم بواردەدا .

۱۴- **سوودەرگرتن لە ئىنتەرنىت** : لەم سەردەمەدا ، ئىنتەرنىت ۋەكو ئامىرىكى ئاسان و دەروازەيەكى فراۋن بۇ بلاۋكردنەوۈى نووسىن .. سوودىكى زۆر بە نووسەرانى تازە دەست پىكردوو دەبەخشەت .. چونكە زۆر بە ئاسانى و بە خىرايى بى سانسۆر دەتوانن نووسىنە كانيان بلاۋبەكەنەوۈ .. دەشتوانن بۇ زۆرتىن سايت و مالىپەر نووسىنە كانيان بىنن .. چونكە خوينەرانى ئەمرو ، رۇژانە گەشت بە بەشىكى زۆرى سايتەكاندا دەكەن .. ئەگەر نووسىنىكت يا زياتر پشنگۆى خرا و ، لە سايتىك يا زياتردا بلاۋيان نەكردەوۈ .. دلگىرمەبە .. دە نووسىنى تىران بۇ بىنن .. بەلام بابەتى نووسىنە كانت گەرماۋگەرم بن و پەيوەندىيان بەم رۇژگارە ھەبىت .. مەرجىش نىيە ، بابەتەكانت تەنھا سىياسى بن . ھەولبەدە بابەتى ھەمەرەنگە بنووسىت و ، لە مالىپەرە ناسراۋەكاندا بلاۋيان بىكەرەوۈ .. چونكە خوينەرانىان زياترن .. زۆر نووسىن گىرنگىرەن ھۆى سەركەوتنە .. گەرچى ئىمەش لەگەل (زۆربى و بۇربى) دا نىن .. بەلام نووسەرى بە توانا و كە نووسىن بوۈ بە بەشىك لە ژيانى .. ناتوانىت پشوو بدات و نەنووسىت و ، لەمەر كىشەكان و باس و خواسى رۇژانەى ئەم رۇژگارەدا .. بىدەنگ بىت و ھىچ ھەلوئىستىكى نەبىت .

۱۵- **داھىنان** : لە دواى گىرنگى زمان لە نووسىندا ، داھىنان زۆر گىرنگە .. توانانى داھىنانىش لە ھەندى كەسدا ماكىيە و دەگەرىتەوۈ بۇ ھۆكارى رەچەلكى ، كە رىژەى زىرەكى زمانەوانى دىارى دەكات و .. رۆلىكى بەھىزىشى ھەيە ، لە گەشەكردنى كارى داھىناندا لە لاي مرۆف .. لەسەر ئەم بنەمايە لە بواردە جىاۋازەكانى داھىناندا ، جىاۋازى ھەمەجۆرە لە نىۋان بەھرەكانى كەسەكاندا ھەيە .. نووسەرى داھىنەر لەو دەرگايانە دەدات كە پىشتر لىيان نەدراۋن .. نووسەرى داھىنەر بەپىى بىر و باۋەر و بىراۋى خۆى دەنووسىت .. بە شىۋازىكى دژەباۋ ، دەربارە شتە باۋەكان دەنووسىت .

۱۶- **راستگۆيى لە نووسىندا** : بىرۆكەكانى نووسىنە كانت ، گوزارشتن لەو ھەستانەى كە لە ناخدان (بەھاكان ، پىرنسىپەكان ، باۋەرەكان) تا زياتر راستگۆيىت و زياتر بىرات بەم باۋەرەنەت ھەبىت زياتر

كارىگەرلىك لەسەر خوينەران دەبىت و خەلكىش زياتر باوەرپان پىت دەبىت .. بىرۆكە، كورتەى رووح و ھەستى ناخە .. كە لە جەوھەرى (مەرەكەبى) پىنوووسەكەدا دەچۆرپىتە سەر ئەو كاغەزەكەى بەردەمت، ئەمەش نەپنى سەرکەوتنى نووسەرىكە يا شكستى نووسەرىكى ترە .. سەرىك پىنوووسەكەت لەسەر كاغەزەكەدايە و، سەرەكەتى ترى بە ناخى دل و دەروونتەوويە، بە زادەى بىر و ھۆشتەوويە .

(جىرالڧ برىنان) دەلى " مەرەكەبى پىنوووسى نووسەر پىرۆزە .. وەك خوينى شەھىد "

.. ئەو وشانەى لە دلەو دەرىچن دەچنە دلەو .. بەلام ئەو وشانەى كە لە زمانەو دەرىچن لە گوپەكان زياتر تىناپەرن .. گەر وشەكانت ھەلبەستراو و دروست كراوین، وشەكانت دەنگدانەوويان لەو پىژدانى خوينەراندا نابىت و، راستگوپى خۆت لە لاىان لە دەست دەدەيت .. بۆيە پىويستە بە ئەوپەرى راستگوپى و شەفافیەو بنووسىت .. ئاگاداربە، لە بارەى بابەتیکەو مەنووسە كە پىروات پىنى نىيە و، بە پەرۆشى نووسىنى نىت .. چونكە لە كۆتايىدا پىنوووسەكەت شەرمەزات دەكات .. وا لە وشەكانت بكە كە وەكو گول كەشبن و بۆنە خۆشيان لىبىت .. وەكو گيانلەبەرانىش ھەنەسابدەن .. ئەو وشانەى كە بە سۆز و ھەست پاكى و راستى زاخاودراون، كارىگەرىيەكى زياتريان لەسەر خوينەران و خەلكىدا ھەيە . كەواتە ھەمىشە رىنگۆبە لەگەل خۆندا .. راستگوپە لەگەل خوينەراندا .. راستگوپە لەگەل خەلكىدا .. لە نووسىنەكاندا، ماستاو بۆ كەسە مەكە و، شانى كەسەش مەتەكەنە.

(ئەناتۆل فرانس) دەلى : " بە راى من، راستگوپى كلىلى بەختەوويە لە كاركردن و لە ئاخافتن و لە بىركردنەوودا "

(شۆپنھۆر) یش دەلى : " راستى وەك ھەنگ وايە .. ناوسكى ھەنگوينى تىدايە و، كلكىشى چىزووى پىوويە "

۱۷- مەبە بە پاشگوپى ھىچ لاينىكى سىياسى : گەر تۆ خۆت بە نووسەرىكى راستگوپى و ئازا و بوپەر دەزانىت .. دەبىت ببىت بە ئاوينەى راستىيەكان و، خۆت بە خزمەتكارى گەلەكەت بزانىت، مۆركى ھىچ ئايدۆلۆژيايەكى سىياسى و لاينەخوازى بەخۆتەو مەنە ھەمىشە بە ئەو پەرى بىباكيەو داکۆكى لە راستىيەكان بكە و ھەلوپىستى خۆت ديارى بكە .. ئەگەر خۆت بە چالاكوانىكى سىياسى دەزانىت .. ئەگەر لە راستىيەكان لادەيت لاينەنگران لە دەست دەدەيت و، بە نووسەرىكى سىياسى ھەلبەستت دەزانن .. كەواتە ئازايەتى ھەلمالىنى راستىيەكان و شەفافیەتى ھەلوپىست، لە خەسەتەكانى نووسەرى سىياسى سەرکەوتون .. سەر بە ھەچ لاينىكى سىياسى بىت .. پىويستە ھىلى سوور بۆ خۆت نەكىشىت و، لە سنووربەزانن نەترسىت .. بە رەش مەلى سىپىيە و .. ھەردەم راستىخوازبە و .. نووسەرىكى رەنگ و دەنگ جياواز بە .

۱۸- خۆت لە خەلكى جيامەكەرەو : گەر تۆ خۆت بە نووسەرىكى دلسووزى گەلەكەت دەزانىت، نابىت لووت بەرز و بەفیز و لەخۆبايى بىت و، خۆت لە خەلكى جياكەيتەو .. ھەردەم كەسىتتىيەكى خاكى و سادە بە و، خۆت بە يەككە لە خەلكى بزانه .. لەگەل خۆشى و ناخۆشىيەكانىندا بۆى .. لەگەل ئازارەكانىندا ئازار بكىشە .. تا ھەست بەو بەكەن كە تۆ يەككى لەوان .. كە رووى قسەكانت لەوان دەكەيت بە راناوى (ئىمە) دەست پىبەكە، نەك بە راناوى (ئىو)، چونكە بەكارھىنانى (ئىو) بەبى ئەوھى كە ھەستى پىبەكەيت خۆت لە جەماوەر جيامەكەيتەو .. بەبى ئەوھى ھەستى پىبەكەيت دىوارىك لە

نىوانخۇت و جەماوۋەدا دروست دەبىت .. بۇيە پىيان بلىق : (من ئىووم و .. ئىووش منن) ئەوسا دەبىت بە جىيى بىرۋا متمانەيان و ، دەچىتە ناخى دلىانەوۋە .
نىشىتمان پەروەرىكى دلسۇزبە و ، داكۆكىكەرىكى سەرسەختى ئازادى و دىموكراتى و دادپەرۋەرى و يەكسانى و مرقاىيەتى بە .. داكۆكى لە مافەكانى ئافرەتان و مندالان بکە .. ھەردەم ھاۋىشى سىتەملىكران بە و ، دژى زۆردارى و غەدر و چەوسانەوۋە بە ..
شاعىرى داھىنەرى گەورە و نەمىرى گەلەكەمان (شىركۆ بىكەس) دەلىق :
" غەدرى گەورە لە كوئى بىت ، شىعەرى منىش لەۋىيە "

۱۹- ھاتوچۆى بىكە ئەدەبى و يانە رۇشنىرىيەكانى شارەكەت بکە: بەردەوام ھاتوچۆى بىكەى رۇشنىرى و بارەگا و ناوۋەندە ئەدەبىيەكانى شارەكەت بکە و .. لە كۆرەكان و لە سەمىنارەكانىشدا بەشدارى بکە و .. خۆت تىكەل بە رۇشنىرىان و نووسەران بکە و ، دوورەپەرىز مەبە .. راو و بۆچۈنەكانتان ئالوگۆرپكەن .. بەشدارىش لە دەمەتەقى و وروۋاندىنى ئەو بابەتانەش بکە كە دىنە ئاراۋە .. بە راشكاۋىش را و بۆچۈنەكانى خۆت بە شىۋەيەكى ھىمانە دەربېرە .. رەخنە بگرە و ھەستى كەشىش برىندار مەكە .

۲۰- سەرەتا و كۆتايى نووسىنەكانت بەھىزىن : نووسىنەكانت بە سەرەتايەكى باش و بەھىز دەست پىيكە .. بەلام سەرەتاكانت كورت و سەرنج راکىش بن .. بۇ ئەۋەى خويئەران بەرەو قوۋلايى بابەتەكانت بچن و ، ھەز بە تەۋاكردىنى نووسىنەكانت بکەن .. بۇيە رستە پىشەكەيەكانت ، پىۋىستە ۋەكو موگناتىس ۋابن و .. خۆئىنەران رابكىش بن .. بۇ نەۋەوۋە : (كە چووم بۇ قوتابخانە ، بەرپۆۋەبەرى قوتابخانەكەمان ، بانگى كردم ، بە زەردەخەنەيەكى ناسكەۋە ، مژدەيەكى خۆشى پىگەياندم و پىرۋزبايى لىكردم و وتى....)
لە چەشنى ئەم جۆرە پىشەكەيانە ، دەرگا بۇ خويئەران دەكەنەۋە ، خويئەنەر دەيەۋىت نەپنى ئەو مژدە خۆشە بزانىت كە چىيە .

لە كوتايەكانى نووسىنەكانىشدا ھەرگىز رەشپىن مەبە ، و ھەردەم گەشپىن و ھىۋاخۋازبە .. گەشپىن بە بەۋەى كە نەۋەكانى دۋاى ئىمە .. درىژە بە نوپخۋازى و بە داھىتان و بە چاكسازى و بە گۆرانكارى دەدەن و .. ئەۋەى ئىمە پىمان نەكرا.. يا تەۋاۋمان نەكردوون و ، يان پىمان نەھاتەدى .. ئەۋان تەۋاۋيان دەكەن و .. دەيان ھىننەدى .

۲۱- پىۋىستە بايەخىكى زۆر بە تەكنىكى داپشتى نووسىنەكانت بەدەيت : .. شىۋازى نووسىنەكانت ئاسان و ساكاربن و ، لەگەل تىۋورى (ھونەر بۇ ھونەر) مەبە .. بەلكو لەگەل تىۋورى (ھونەر بۇ گشتى) بە .. زىاد لە پىۋىستىش درىژە بە نووسىنەكانت مەدە .. واتاى وشەكانت روون بن .. رستەكانت كورت بن .. و برگەكانىشت زۆر درىژ نەبن .. پىۋىستە شارەزايشت لە رىزمانى و ، لە رىنۋوسى كوردى دا ھەبىت .. بۇ ئەۋەى نەكەۋىتە ھەلەى رىزمانى و رىنۋوسىيەۋە .. يا كەمترىن ھەلەت ھەبىت .

۲۲- پىاچۈنەۋە بە نووسىنەكانت : دۋاى ئەۋەى كە لە نووسىنى بابەتەكانت دەبىتەۋە .
جارىك يا دووجار پىاياندا بچۆرەۋە و ، ھەلەكانت راست بەرەۋە و ، دەشى دەستكارى كۆمەلىك لە وشە و لە رستەكانىشيان بکەيت .. بەشىكىان لاپەرىت و .. شتى تازەش بخەيتە سەريان .. ئەوسا بىيان نىرە

بۇ بلاوكردنهوۋە لە رۇژنامەكاندا يا لە گۇقارەكاندا يا لە مالىپەرە ئەليكترونىيەكاندا .. بە بلاوكردنهويان ھەست بە خۇشبيھەكى زۆر دەكەيت .

۲۳- **ژوورېكى تايبەتى** : ئەگەر بۆت دەلویت، لە مالىكەتاندا ژوورېكى تايبەتى، بکە بە نووسینگەى خۆت .. چونکە لە كەشوههوايهكى ھېمن و بېدەنگدا .. نووسەر دەتوانیت زیاتر بە ناخى دەروونیدا بجیت و جوانتر بېربكاتەو، و شتەكان بېنەوۋە يادى .. گەر لەو ژوورەدا كىتېبخانەيەكېشت ھەبیت .. ھەست بەوۋە ناكەيت كە تەنیاى .. وا ھەست دەكەيت كە كۆمەلىك لە نووسەران لە ژوورەكەت دان و ھانت دەدەن و .. ئامادەن كە يارمەتیت بدەن .. وەكو دەلېن (كىتېب باشتى ھاوپرېيە) .. جار و بار پشووۋەكېش بدە و .. گوچ لەو گۇرانىيە كوردىيانە بگرە كە بەلاتەوۋە خۇشن .

۲۴- **بە دلنیاييەوۋە ژيان سەركوتن و شكستيشە** : .. بەلام ھەرگىز خۆت مەدە بە دەستى ئاومىدييەوۋە و، خۆت بە لاواز و بە بېدەسەلات مەزانە و .. ھەرەس مەھىنە .. بەلكو پروات بەخۆت ھەبیت .. شكستىيەك يا دووان كۆتايى ژيان و جىهان نىيە .. كەلە داھىنەرى مەزن (ئەدىسۆن) داھىنەرى وزەى كارەبا و بە دەيان داھىنانى تر .. لە تاقىكردنهوۋەكانى دروستكردى گلۆپى كارەبايىدا، ئەدىسۆن تىكرا (۹۹۹) جار شكستى ھىنا، بەلام كۆلى نەدا .. تا لە سەر (۱۰۰۰) رەمىن تاقىكردنهوۋەيدا سەركەوت و گلۆپى داھىنا .. با نووسەرىش ئەم باوەرەى ئەدىسۆن، بكات بە ھەويىنى باوەرەبەخۇبوونى .
(ناپلېۆن) دەلى : " سەركەوتن شايانى ئەو كەسانەيە، كە زياتر خۇراگرن "
(كۆلن پاول) يش دەلى : " ھىچ نەيىنيەك لە سەركەوتندا نىيە، بەلكو سەركەوتن بەرى ئامادەكارى باش و، كارى بېوچان و، خۇماندووكردىن و، فېرېوون و، پەند وەرگرتنە لە ھەلە و لە شكستىيەكان .. "

۲۵- **ژيانى كەسپتى نووسەر** : پېويستە كە نووسەر بايەخ بە ژيانى خۆى بدات و، پارىزگارى لە تەندروستى خۆى بكات .. نووسىن ئەوۋە ناگەيەنیت كە نووسەر لە ژيان داپرېت و دەست لەدنيا ھەلېگرى، بە پېچەوانە پېويستە نووسەر ژيانى زۆر خۇشبویت.
ھەندى نووسەران لاسايى نووسەرە رۇمانسىيە كۆنەكان و وجودىيەكان دەكەنەوۋە، قۇيىكى درىژ دەھىلنەوۋە و سەر و ريشىكى پانىش دادەننن .. ئەمەيان دەگەرپېتەوۋە بۇ ئازادى و بۇ ھەزى خودى ئەو كەسانە .. بەلام تا ئىستا نەمدىوۋە كە نووسەرېكى كوردمان لاسايى، نووسەرى نەمرى كوردمان، نووسەرى ئەدەبى مندالان مامۆستا (عومەر عەبدولپەھىم) بكاتەوۋە .. كە بە زۆرى بە (رانك و چۆغەى شال و بە پەستەك و كلاشى ھەورامى و پوزەوانە و فەقىانە و كلېتەى گولېگە شۆپى لەسەر دەكرى) . تەنانەت ھەر بەم جالانەشەوۋە دەچوو بۇ قوتابخانە و پۇل و، وانەى دەوتەوۋە .